

Zusammenfassung

In den letzten Jahren ist das Problem "Fähigkeitsentwicklung" nicht nur auf dem Gebiet der Pädagogik zum Gegenstand der Diskussionen geworden. Die Zielaufgabe bedeutet, die geistige Entwicklung der Schüler so zu lenken, daß die Voraussetzungen für eine effektive Entwicklung wirklicher Begabungen geschaffen wurden, die dann eine schnelle Beherrschung der Fremdsprache möglich machten.

Schon in der Grundschule vor dem Beginn des Fremdsprachenunterrichts kann die individuelle Förderung Platz finden, die sich zum Ziel gesetzt hat, spezielle Begabungen optimal zu entwickeln, z.B. Anwendung von aktivierenden Unterrichtsmethoden, individuelles Eingehen auf die Schüler im Unterrichtsprozeß, Bereichsergänzung der Muttersprache u.a. Obwohl das Problem einer prognostischen Bestimmung überdurchschnittlich hoher Begabungen fürs Erlernen einer Fremdsprache in der Praxis noch nicht gelöst worden ist, kann eine ganze Reihe von Faktoren aufgezählt werden, die mit großer Wahrscheinlichkeit das Erkennen besonders begabter Persönlichkeiten möglich machen, z.B. erfinderische und originelle Art beim Problemlösen, Selbstständigkeit und Fähigkeit zum abstrakten Denken, starke intellektuelle Wüßbegierde u.a.

Es gibt drei Komplexe von Faktoren, die die Ausbildung von Schlertfähigkeiten bedingen, und zwar: Organisationsformen des Bildungs- und Erziehungssystems, Lehrinhalte, Unterrichtsmethoden und -formen.

Der Deutschlehrer an einer allgemeinbildenden Oberschule verfügt über verschiedenartige Unterrichtsmethoden und -verfahren, sowohl in der Klasse, als auch in der außerunterrichtlichen Arbeit, die zum festgelegten Ziel führen. Es sollen nur einige genannt werden: ein interessanter Unterrichtsverlauf, die Beachtung individueller Unterschiede einzelner Schüler, das Erteilen differenzierter Hausaufgaben, breiter Einsatz audiovisueller Unterrichtsmittel, die Arbeit an einer Zusatzlektüre.

Eine besondere Rolle kann der Deutschzirkel mit folgenden Arbeitsformen erfüllen: Konversationsübungen / gelenktes und dann freies Sprechen/, Wandzeitungen, Veranstaltungen und Zusammenkünfte, auf denen deutsch gesprochen wird, Sprachspiele. Eine ganz besonders motivierende Rolle kommt den Deutscholympiaden zu.

Elżbieta Kruopp

Praca z uczniem słabym w procesie nauce języka niemieckiego

Zródelem satysfakcji dla nauczyciela są przede wszystkim uczniowie zdolni. Ich sukcesy stawowią dla niego bodziec do dalszej pracy dydaktycznej i utwierdzają go w przekonaniu, że stosuje właściwe metody nauce. Uczniom zdolnym poświęca więc nauczyciel najwięcej czasu, dla nich organizuje zajęcia poralekcyjne wiążące w nich przyszkółka laureatów konkursów i olimpiad przedmiotowych, z nimi sięgają w słońce każdego wolnej chwili przygotowując kandydatów na wyższe uczelnie. Fiermicie wartości nauczyciela jest zwykle liczba olimpijczyków wględnie liczb uczniów, którzy złożyli egzamin wstępnym na studia.

Sam fakt interesowania się uczniem zdolnym i poświęcania mu szczególnej uwagi jest zjawiskiem pozytywnym, świadczy bowiem o trosce nauczyciela o rozwój talentów. Dobry dydaktyk powinien jednak pamiętać, że takim przypuszczeń nie może przysłać na dźwięk liczby uczniów zdolnych z ich niepowodzeniami szkolnymi, indywidualnymi trudnościami, stanami depresyjnymi i niewiary we własne siły. Uczniowie słabi zdani są na stałą pomoc nauczyciela, od niego oczekują rady, zrozumienia i zachęty do dalszej pracy, on jest najważniejszą osobą w ich życiu decydującym o wynikach nauce i powodzeniach szkolnych ucznia. Przygotowując się do lekcji, dobitnie tracić i opanować trudne części informacji, poszukując właściwych metod nauce nauczyciel powinien zawsze mieć na uwadze aktualne możliwości ucznia, by osiągnąć optymalne wyniki.

kształcenia każdego ucznia. "Celem szkoły nie powinno być doprowadzenie wszystkich dzieci do uniwersytetu, ale danie każdemu dziecku przygotowania do życia według jego potrzeb i możliwości" 1/

Przedmiotem rozważań będą nie uczniowie szabl, których niepowodzenia szkolne uwarunkowane są schorzeniami organicznymi /wady wzroku, słuchu, wymowy itp./, lecz ci, którzy z innych przyczyn nie osiągnęli zadowalających wyników, nie potrafili sami bez dodatkowej pomocy nauczyciela przyswoić sobie wiadomości, u których proces przyswajania wiedzy zostaje zahamowany i którzy przestają współdziałać na lekcji.

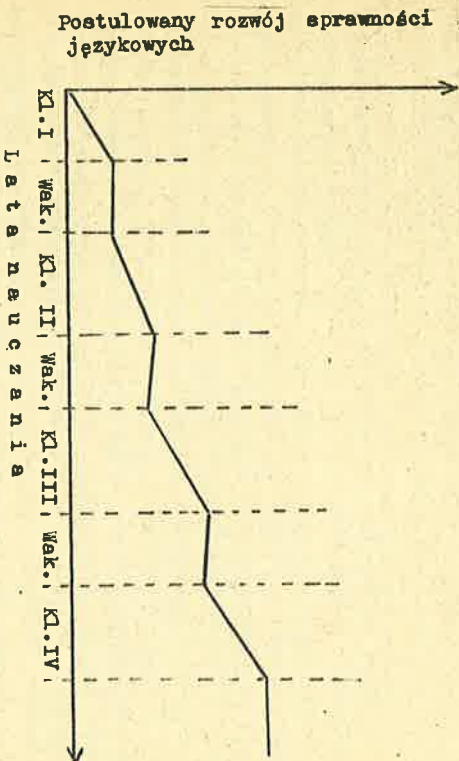
Mówiąc o uczniach słabych nie mamy tu również na myśli uczniów opóźnionych w rozwoju psychicznym, jest to bowiem odrębny problem szkoły specjalnej.

Uczeń słaby i niepowodzenia dydaktyczne oraz poszukiwanie środków zaradczych do przyswożenia trudności w procesie nauczania to "problem numer 1" szkoły, to temat wielu dyskusji naukowych i szkoleniowych konferencji Z.N.P. Trudno jest scharakteryzować jednoznacznie ucznia słabego, ponieważ każdy uczeń posiada inną osobowość, temperament itp. Zależy się również, że ten sam uczeń, który boryka się z trudnościami na lekcjach z jednego przedmiotu, wykazuje zdolności w innej dziedzinie.

W niniejszym artykule zajmujemy się uczniami słabymi, osiągającymi mierne wyniki z języka niemieckiego. Autorzy wielu prac i publikacji metodycznych zwracają uwagę na fakt, że absolwenci szkoły średniej nie są niestety poliglottami, nie potrafili porozumieć się z cudzoziemcami w najprostszymi sytuacjach życiowych, nie są w stanie odebrać treści łatwej notatki z prasy obcojęzycznej, czy też prowadzić korespondencji w języku niemieckim. W chwili obecnej, w okresie nasilonej turystyki i kontaktów zagranicznych, ważną rolę spełnia znajomość języków obcych. Dlatego jednak większość uczniów po cztero- czy nawet siedmioletniej nauce nie może wykazać się nawet biernym opanowaniem języka obcego? Czyż wytknąć fakt, że dość duża liczba uczniów dobrzych w klasie pierwszej szkoły średniej w miarę upływu lat zasiała pokąźnię grupę uczniów słabych, którzy opuszczają szkołę wyposażeni w niewielki bagaż gramatyczny i leksykalny z języka niemieckiego.

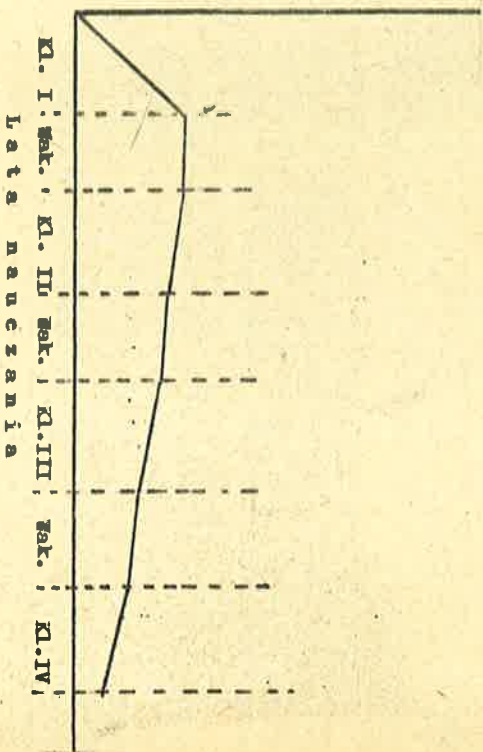
kiego, nie wynosząc praktycznej umiejętności posługiwania się tym językiem w najprostszymi sytuacjach życiowych? Żeby odpowiedzieć na to pytanie należy prześledzić proces nauczania i przyswajania języka niemieckiego przez uczniów w szkole. Mając na uwadze fakt, że większość uczniów rozpoczyna naukę języka zachodnioeuropejskiego w szkole średniej, ograniczymy nasze rozważania do czteroletniego okresu uczenia się języka niemieckiego.

Pozornie zdawać by się mogło, że absolwent szkoły średniej powinien być zdolny do ustnego i pisemnego porozumiewania się językiem obcym, bowiem liczba godzin języka niemieckiego w szkole nie jest mała. Jednak nawet fakt organizowania coraz liczniejszych klas z rozszerzonym programem języka niemieckiego nie likwiduje katastrofalnej wręcz sytuacji, jaka istnieje na odcinku zdobywania sprawności językowych przez uczniów. Poniższy wykres, na którym linią wznoszącą zaznaczony jest postulowany przyrost wiedzy i rozwój sprawności językowych w miarę upływu lat nauczania, jest niestety nieosiągalnym celem nauczycieli i uczniów

W praktyce dość często nauczyciel stwierdza sytuację przedstawioną na wykresie poniżej:

Świerdzący rozwój sprawności językowych

W miarę upływu lat nauczania tempo procesu doskonalenia sprawności językowych zwalnia się coraz bardziej. Oczywiście schemat ten jest bardzo uproszczony, nie uwzględnia bowiem wyników nauczania uczniów zdolnych, którym do opanowania języka niemieckiego czteroletni kurs w obecnym wymiarze godzin i przy obecnych warunkach szkolnych /około 35 uczniów w klasie/ w zupełności wystarczy. Wykrzes jedynie przedstawia proces przyswajania wiedzy przez uczniów słabych, którzy jednak stądward dość liczną grupę w klasie. Bależałoby zastanowić się nad przycyżniami trudności dydaktycznych jakie występują w późniejszych latach nauczania języka niemieckiego w szkole. W klasie pierwszej daje się zauważyć szybki przyrost wiedzy. Większość uczniów zdobywa dobrze i bardzo dobre wyniki nauczania. Język niemiecki jest przedmiotem ciekawym i lubianym przez młodzież. Kształtówiel precuje z zapęciem czepując wraz z uczniami radość zycznych efektów wspólnej pracy. Pogodna atmosfera na lekcjach języka niemieckiego sprzyja wauce, uczniowie wyrażają dużą aktywność. Przyuczamy

powodzeń dydaktycznych w pierwszym roku nauczania języka niemieckiego są następujące:

a/ Duże zainteresowanie nowym przedmiotem.

Uczniów bawi zdobywanie nowych umiejętności /słuchanie, mówienie, czytanie i pisanie w języku niemieckim/.

b/ Atrakcyjność lekcji.

W początkowym okresie nauczania języka niemieckiego nauczyciel cęsto i chętnie korzysta z różnorodnych środków audiowizualnych. Wprowadzanie nowego materiału drogą bezśłownościową wymaga od nauczyciela dokładnego przygotowania się do lekcji, dokonania właściwego wyboru pomocy naukowych i stałej aktywności, gdyż jego gest i mimika odgrywają teraz ważną rolę. Te czyniki z kolei wpływają na atrakcyjność lekcji języka niemieckiego. Metoda wprowadzania nowego materiału językowego w oparciu o demonstrację przedmiotów i czynności, tworzenie odpowiednich sytuacji w klasie, stosowanie różnych środków audiowizualnych przynajmniej częściowo zapobiega zjawisku interferencji języka ojczystego /na język obcy a jednocześnie wzmacnia aktywność umysłową ucznia, który stara się zrozumieć sens słów wypowiedzianych przez nauczyciela. Dodatkową stroną tej metody obok jej atrakcyjności jest fakt, że uczeń skusony do intensywniejszego wysiłku umysłowego wiecej i trwalej zapamiętuje.

c/ Silna motywacja.

Uczniowie klasy pierwszej chcą jak najszybciej nauczyć się języka niemieckiego, by móc korespondować z młodzieżą innych krajów posługującą się tym językiem. Atrakcję stanowi dla nich wymiana znaczków i widokówek, nauka tekstów popularnych piosenek niemieckich oraz wyjazd z rodzicami do NRD. Również dobre oceny i drobne sukcesy, jakie uczniowie osiągają na lekcjach języka niemieckiego, są dla nich zachętą do dalszej pracy i czasem stają się motywem do systematycznej nauki.

d/ Dyscyplina na lekcji.

Uczniowie klasy pierwszej licealnej na ogół nie przypisują wagę kłopotów wychowawczych, dokładnie wykonują polecenia nauczyciela, a to z kolei ułatwia pracę dydaktyczną uczącemu. Dyscyplina na lekcji języka obcego jest czynnikami pożądanymi - uczeń musi dokładnie usłyszeć nowe słowa, by je później z prawidłową formą odtwarzać, musi z wagą i śledzić wypo-

wiedzi nauczyciela, by zrozumieć pytania, polecenia itp. Nawet w czasie wspólnych gier i zabaw w języku niemieckim obowiązują pewne zasady i bez dyscypliny zaprowadziły na lekcjach chaos, a uczniowie nie odnieśliby żadnych korzyści. Mówiąc o dyscyplinie nie mam na myśli całkowitego podporządkowania uczniów nauczycielowi, czy też wyraźnego dystansu nauczyciel - uczeń. Atmosfera życzliwości, zrozumienia i wykorzystanie komizmu sytuacyjnego na każdej lekcji są bardzo istotne w nauce języka obcego.

Jak już wspomniano wyniki nauczania języka niemieckiego w klasie pierwszej są na ogół dobre i dają nauczycielowi i uczniom dużo satysfakcji.

Kontynuując naukę w klasie drugiej po dwumiesięcznej przerwie, nauczyciel musi wziąć pod uwagę proces zapominania języka i nie kałować czasu na powtórkę materiału. W drugim roku nauczania daje się zauważyć spadek zainteresowania przedmiotem, a mniejsza liczba ocen dobrych i bardzo dobrych jest sygnałem alarmowym, dającym nauczycielowi znak do zweryfikowania i modyfikacji jego działalności dydaktycznej.

Przyuczony nieco słabszych wyników nauczania w klasie drugiej są następujące,

a/ Zbyt mały nacisk na lekcje powtórzeniowe.

Często po przerwie wakacyjnej nauczyciele odnoszą wrażenie, że uczniowie nie zdołali prawie niczego się nauczyć, nie mogą przypomnieć sobie podstawowego słownictwa, robią rażące błędy gramatyczne. Wiąże się to ze specyfiką nauki języka obcego, wymagającą codziennych ćwiczeń, treningu językowego, systematycznej pracy. Ubytkowi wiedzy i utracie umiejętności na skutek długotrwałej przerwy w kontakcie z językiem obcym mogłyby zapobiec wakacyjne obozy i kursy języka niemieckiego organizowane dla uczniów szkół średnich. Wiadomo jednak, że niezbyt duża liczba uczniów może skorzystać z tego typu udogodnień. Należy więc większy nacisk położyć na powtórkę materiału po dwumiesięcznej przerwie. Często brak ugruntowania wiedzy w klasie poprzedniej jest przyczyną niepowodzeń dydaktycznych.

b/ Obciążenie innymi przedmiotami.

Katwość w przyswajaniu materiału leksykalno-gramatycznego w klasie pierwszej utwierdza często uczniów w przekonaniu,

że język niemiecki nie należy do przedmiotów trudnych i że luki w wiadomościach można szybko i samodzielnie uzupełnić. W liceum wolą oni poświęcić więcej czasu na przedmioty, które sprawują im największą trudność. Zadaniem nauczyciela jest więc wyjaśnienie uczniom, jak bardzo ważnym czynnikiem w procesie uczenia się języka obcego jest samodzielna praca ucznia w domu i systematyczność, bez której język niemiecki zjawia się również na uczniowskiej liście przedmiotów trudnych.

c/ Spadek motywacji.

W klasie drugiej pęd do nauki języka niemieckiego nieco słabnie. Gole nauki języka obcego zaczynają się stopniowo oddalać. Brak kontaktów z cudzoziemcami, brak środowiska obcojęzycznego sprawiają, że uczniowie uważają rozmowę w języku niemieckim na lekcji za twór sztuczny, wymyślony, niepotrzebny. Zniechęceniu można zapobiec dostarczając uczniom atrakcyjną lekturę domową zgodnie z ich zainteresowaniami, czy też nawiązując kontakt listowy ze szkołą w NRD.

d/ Ores dojrzewania - rozluźnienie dyscypliny.

W klasie drugiej stan ośmielenia początkującego licealistów mija bezpowrotnie. Nauczyciel nie zachwyli już tak łatwo uczniów środkami audiowizualnymi czy ciekawymi formami lekcji. Nie należy więc za wszelką cenę uczniów zabawiać, lecz stosować takie formy i metody lekcji, przy pomocy których można osiągnąć optymalne wyniki nauczania.

W klasach następujących na niepowodzenia dydaktyczne wpływają takie czynniki jak:

a/ Wygasanie motywacji.

Uczniowie tracą nadzieję na szybkie opanowanie języka i możliwości sprawdzenia jego przydatności na co dzień.

b/ Zainteresowanie przedmiotami maturalnymi.

Zbliżająca się maturą i egzaminy wstępne na studia stają się celem konkretniejszym i mniej odległym niż zdobycie umiejętności praktycznego posługiwania się językiem. Tym też należy tłumaczyć odsuwanie tego przedmiotu na plan dalszy.

c/ Niechęć do pokonywania trudności.

Język niemiecki okazuje się przedmiotem trudnym. Wynika to z luk w wiadomościach, które zaczynają się pojawiać już wcześniej. Dużą trudność stanowi dla uczniów opanowanie grammatyki języka niemieckiego. Przyuczyna tkwi często w nieznanym-

mości gramatyki języka ojczystego. Najczęściej występuje u uczniów w klasach starszych zniechęcenie do nauki przedmiotu, którego nie są w stanie opanować.

d/ Zbyt mały nacisk na pracę własną młodzieży.

Zbyt małe przywiązywanie wagi do nauki własnej uczniów, co indywidualizowania i systematycznego stosowania lektur domowych oraz częstej ich kontroli jest jedną z przyczyn niepowodzeń dydaktycznych.

Z powyższych rozważań wynika, że nauczanie języka niemieckiego w szkole średniej nie zawsze jeszcze daje spodziewane efekty, należałoby się więc zastanowić nad znalezieniem środków zaradczych do przywyknięcia trudności w procesie naucesania.

Do środków zaradczych możliwych do zastosowania w warunkach szkolnych zaliczyć można:

a/ Stosowanie częstych powtórek materiału leksykalno-gramatycznego.

Lekcje powtórzeniowe powinny zająć ważne miejsce w procesie nauczania biorąc pod uwagę szybki proces zapominania języka. Jednak samo mechaniczne powtarzanie nie daje żadnych efektów, nie prowadzi do utrwalenia materiału językowego. Należy więc na wstępie skontrolować, w jakim stopniu zostały zrozumiane i przyswojone przez uczniów te partie materiału, których im zapamiętać nie wolno. Dopiero po wyjaśnieniu struktur językowych, z którymi uczniowie mieli trudności i po przedstawieniu omawianego materiału leksykalno-gramatycznego na licznych przykładach w różnych kontekstach można przejść do ćwiczeń utrwalających. Na ogół w szkole średniej lekcje powtórzeniowe nie należą do lekcji lubianych. Powtarzki, zgodniczyeli, zajęciem nudnym. Przyczyna leży w zbyt schematycznym podejściu do lekcji powtórzeniowej, która najczęściej sprowadza się do godzinygo odpytywania uczniów. Fałza lekcja to czas stracony, a w nauce języka na takie narotractwo pozwolić sobie nie można. Ważna jest forma i opawa lekcji powtórzeniowych. Należy je uatrakcyjnić pomocą audiolowalnymi, konkursami, grami i zabawami, interesującymi rozawkami, by nie zniechęcić do pracy uczniów zdolnych, dla których omawiany materiał jest zbyt znany i łatwy, by mógł ich za-

ciekawić. Przyjemna atmosfera wspólnej zabawy przyczyni się do zlikwidowania stanów lękowych i zahamowań językowych u uczniów słabych, a przecież z myślą o nich organizujemy lekcje powtórzeniowe. Lekcje te mają za zadanie pomóc uczniom w przyswajaniu wiadomości, a w przypadku języka w zdobyciu sprawności, które są warunkiem sine qua non przejścia do następnej klasy. Zbyt małe przykładanie wagi do tego typu lekcji, posuwanie się naprzód z programem nauczania bez liczenia się z faktem istnienia luku w wiadomościach uczniów, prze-pychanie dzieci z jednej klasy do drugiej w sytuacji, gdy nie były one w stanie opanować niezbędnych umiejętności, przyczynia się do pogłębienia u młodzieży niewiary we własne siły, zwiększa poczucie niezdolności do pokonywania trudności, pogłębia częste spotykaną u uczniów depresję. Lekcje powtórzeniowe należy zaplanować na okres powakacyjny, gdyż uczniowie przez dłuższy czas nie mieli kontaktu z językiem niemieckim. Nie należy rozpoczynać realizacji programu danej klasy bez uprzedniego ugruntuowania wiadomości z klas poprzednich. Oprócz powtórek organizowanych po feriach szkolnych należy również stosować kilkunastowe powtarzki na początku każdego roku szkolnego.

Lekcje powtórzeniowe przeprowadzone dobrze pod względem metodycznym umożliwiają szybsze przyswojenie nowego materiału w toku dalszej nauki. Podobnie jak powtarzki ważną rolę w wykrywaniu i wyrownywaniu zaniedbań w nauce odgrywa stała kontrola pracy ucznia.

b/ ciągła kontrola pracy ucznia.

Systematyczna, konsekwentna kontrola i ocena pracy ucznia przez nauczyciela jest ważnym czynnikiem w podnoszeniu poziomu nauczania. Częste sprawdzanie zeszytów domowych i dokładna analiza błędów uczniowskich ujawnia indywidualne niedociągnięcia i braki uczniów, którym nauczyciel może w porę przeciwdziałać. Ciągła kontrola prac domowych i pisemnych przyczynia się do podniesienia sprawności językowych i wzbogacenia zasób wiedzy. Zadania domowe powinny być raczej łatwe, dostosowane do możliwości uczniów słabych. Należy również pamiętać o tym, by nie przeciążać uczniów słabych zbyt dużą ilością pracy w domu. Zadawanie prac domowych o małym stopniu trudności, a także indywidualizowanie ćwiczeń w zależności od za-

awansowania ucznia, zlikwiduje odpisywanie. Sprawdzając ust-
ne i pisemne prace domowe nauczyciel powinien różnicować
oceny w zależności od uzdolnień i wkładu pracy. Całogodzienne
klasowe testy pisemne dają nauczycielowi obraz osiągnięć
i braków całej klasy w zakresie danego materiału leksykalno-
gramatycznego i mogą służyć jako wskazówka, jakie partie ma-
teriału należy jeszcze uwzględnić w pracy z uczniem słabym.

Dobrze zaplanowane lekcje przeznaczone na poprawę prac kla-
sowych dają uczniom dużo korzyści. Na wstępie nauczyciel oma-
wia błędy typowe, najczęściej występujące w testach. Ucznio-
wie biorą żywy udział w lekcji, są bardzo zainteresowani,
gdy chcą dowiedzieć się, jakie błędy popełnili w klasówce
i jak brźmi prawidłowa odpowiedź. Dopiero po omówieniu tes-
tów uczniowie otrzymują ocenione prace pisemne. Z uczniami
słabymi, którzy napisali sprawdzian na ocenę niedostatecz-
ną, nauczyciel powinien powtórzyć materiał przewidziany w
teście w czasie indywidualnych konsultacji.

c/ Indywidualne konsultacje nauczyciela z uczniem słabym.

Za konsultacjami indywidualnymi przemawia fakt, że każdy
uczeń posiada inne luki w wiadomościach i inne sprawności
językowe sprawiają mu trudności. Potrzebę konsultacji odczu-
wają szczególnie uczniowie, którzy na skutek długotrwałej
choroby lub niesprzyjających warunków rodzinnych zmniejszeni
byli opuścić sporą liczbę godzin lekcyjnych. Konieczność
uzupełnienia wiedzy w czasie konsultacji wynika ze specyfiki
języka obcego jako przedmiotu nauczania. Nauczyciel nie jest
również w stanie zajmować się stale na lekcji wyżej wymienio-
nymi uczniami z dwóch powodów: małej liczby godzin lekcyj-
nych i dużej liczby uczniów w grupie. Poza tym zbyt częste
zajmowanie się na forum klasy uczniem słabym powoduje, że
uczeń taki wpada w kompleks niższości, czuje się gorzszy od
swóich rówieśników i ten ciągły stan napięcia oraz obawa
przed ośmieszeniem w dużym gronie kolegów prowadzi do zaha-
mowań językowych. Podczas odpytywania i douczania uczniów
słabych na lekcji pozostawała część młodzieży na ogół nudzi
się, zaczyna zajmować się innymi przedmiotami i poziom klasy
znacznie się obniża. Żeby zapobiec tej sytuacji nauczyciel
musi wygospodarować pewną ilość czasu na konsultacje indywi-
dualne, by w atmosferze życzliwości i zrozumienia pomóc uc-
niowi słabemu w przezwyciężeniu trudności w nauce. Po zlikwi-

dowaniu luk w wiadomościach uczeń nabierze pewności siebie
i dalej może już kontynuować naukę w klasie.

Dużą rolę w pomocy uczniom słabym mogłyby również odeg-
rać organizacje młodzieżowe działające w szkole /HSPS, Sa-
morząd Szkolny itp./, które przesyłają najczęściej ucz-
niów najmłodniejszych. Członkowie tych organizacji mogliby
pomóc swoim słabszym w nauce kolegom organizując kilka samo-
pomocy koleżeńskiej. Dużą szansę powodzenia zapewniliby tym
kołom stosowanie wymiany koleżeńskiej. Uczeń słaby z języka
niemieckiego może być np. uczniem dobrym z matematyki i od-
wrotnie. Gdyby istniały takie możliwości wzajemnego uzupeł-
niania się, koła zyskałyby dużą popularność, a uczniowie od-
nieśliby znaczne korzyści.

Inną formą konsultacji jest tzw. pomocnicze nauczanie zes-
polowe, które stosujemy po stwierdzeniu istotnych braków
w wiadomościach uczniów. Należy jednak podkreślić, że kon-
sultacje indywidualne przynoszą większe efekty. Pomocnicze
nauczanie zespolowe należałoby raczej stosować tylko wtedy,
gdy nauczyciel obarczony licznymi obowiązkami społecznymi nie
byłby w stanie znaleźć więcej czasu na konsultacje indywidu-
alne.

d/ Indywidualizacja nauczania.

Nauka języka obcego w klasie składającej się z trzydzie-
stu i więcej uczniów bez stosowania zasady indywidualnej nie
jest możliwa. W związku z tym, że opanowanie języka obcego
wymaga od uczącego się dużego wysiłku i że o wynikach nauki
często decyduje własna praca ucznia, nauczyciel powinien poz-
nać uczniów od strony cech ich charakteru i wyrabiać w nich
takie zalety, jak systematyczność, dokładność, pracowitość.
Szczególną wagę powinien on zwrócić na uczniów niedbałych,
pracujących zrywami i niedokładnie.

Oprócz cech charakterologicznych nauczyciel powinien rów-
nież uwzględnić różnice między uczącymi się w stopniu opano-
wania poszczególnych sprawności językowych. Jedną będą osią-
gali lepsze wyniki w mówieniu, inni będą wykazywali zdolnoś-
ci do pisania. Stąd też wymagania nauczyciela powinny być
różnicowane w stosunku do poszczególnych uczniów.

Największe możliwości indywidualizacji daje samodzielna
lektura. Uczniowie słabi powinni otrzymywać do opracowania
teksty krótkie, o małym stopniu trudności, z ciekawą pointą.

O roli jaką odgrywa indywidualizacja zadań domowych, wspomniano już przy omawianiu kontroli pracy ucznia. Uczniom bardzo słabym, mającym trudności z wymową niemiecką, w rozumieniu ze słuchu, z ortografią itp. nauczyciel niejednokrotnie nie jest w stanie pomóc na lekcji. Często musi z nimi pracować osobno. Stwierdzone braki powinien usuwać stopniowo przy pomocy odpowiednich ćwiczeń fonetycznych, słuchowych, ortograficznych.

Dobierając odpowiednie metody nauczania nauczyciel pamięta również o tym, że uczniowie mają różnego typu pamięć /wzrokową, słuchową i mieszaną/.

Biorąc pod uwagę, że wszystkie te różnice zachodzące między dużą grupą uczniów, należałoby maksymalnie zaktywizować na lekcji zarówno uczniów zdolnych, którzy mogą nauczyć się częściowo zastępować, jak również uczniów słabych, przydzielając im łatwiejsze zadania do wykonania.

e/ Podsyćanie motywacji.

Zadaniem nauczyciela języka niemieckiego powinna być stała troska o budzenie i rozwijanie motywacji pozytywnej u uczniów, gdyż jest ona koniecznym warunkiem powodzeń dydaktycznych. Należy ciągle stwarzać uczniom okazje, przy których uczeń mógłby się przekonać o praktycznej przydatności języka, którego uczy się w szkole. Do tego typu okazji należy zaliczyć wycieczki klasowe do NRD, udział młodzieży w obozach językowych, spotkania turystyczne różnych organizacji, rozmowy z cudzoziemcami zaproszonymi na lekcję, tłumaczenie tekstów "złagierów" niemieckich, pomoc uczniom w tłumaczeniu interesujących artykułów z czasopism niemieckich, prowadzenie korespondencji z młodzieżą z NRD itp.

Nauczyciel powinien również dostrzegać wysiłki i małe sukcesy uczniów słabych. Często pochwała z ust nauczyciela stanowi dla ucznia słabego, lecz sumiennego bodziec do dalszej pracy i pozwala mu wierzyć we własne siły.

Chcąc pomóc uczniom słabym nauczyciel musi być w ciągłym kontakcie z wychowawcą, rodzicami i lekarzem szkolnym, gdyż często niepowodzenia szkolne spowodowane są przyczynami pozadydaktycznymi, takimi jak zły stan zdrowia ucznia, niekorzystne warunki domowe, tragedie rodzinne itp.

Praca z uczniem słabym wymaga od nauczyciela dużo cierpliwości i znacznego wysiłku, jednak drobne sukcesy uczniów mniej udolnionych czy też z różnych powodów zaniedbanych w nauce cieszą nauczyciela nie mniej niż osiągnięcia olimpijczyków.

Wykaz literatury

1. Zob. Przyczyny niepowodzeń szkolnych pod redakcją Marii Chojackiej, Jerzego Szerejskiego, Lecha Zdankiewicza, Warszawa 1975, str 91, Wydawnictwo Szkolne i Pedagogiczne.
2. Anna Inkowska, Dydaktyczne przyczyny trudności w nauce domowej, Warszawa 1973, PZMS.
3. Alojzy Brzeski Nauczanie języka niemieckiego na stopniu niższym, Warszawa 1967, PZMS.
4. Jerry Brzezinski, Pozalekcyjne i pozaszkolne formy nauczania języków obcych, Warszawa 1966, PZMS.
5. Bogusław Antoni Jankowski, Nauka języka obcego, Warszawa 1973, Wiedza Powszechna.
6. Jan Konopnicki, Powodzenia i niepowodzenia szkolne, Warszawa 1966, PZMS.
7. Czesław Kupisiewicz, Niepowodzenia dydaktyczne, Warszawa 1970, PWN.